HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אשם תלוי א ישרף רבי יהודה אומר יקבר א) ב חטאת העוף הבאה על הספק ב) תשרף ר׳ יהודה אומר יטילנה לאמה ג כל הנקברין לא ישרפו וכל הנשרפין לא יקברו ר׳ יהודה אומר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי אמרו לו אינו מותר לשנות: **גמ׳** א] שער הנזיר יקבר רמי ליה טבי לרב נחמן תנן שער הנזיר יקבר ורמינהו ג) האורג ד מלא הסיט מצמר בכור ב] [בבגד] ידלק הבגד ה משער הנזיר ופטר חמור בשק ידלק השק א״ל ד) כאן בנזיר טמא כאן בנזיר טהור אמר ליה שנית נזיר אנזיר פטר חמור אפטר חמור קשיא אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי אמר ליה מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב ששת כאן בשק כאן בשער איתמר נמי ג] אמר רבי יוסי ברבי חנינא כאן בשק כאן בשער רבי אלעזר אמר כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא א״ל [א] ד] ליבטל שק ברובא אמר רב פפא בציפורתא לישלופינהו א״ר ירמיה הא מני ר׳ יהודה היא דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברים רשאי אמר ליה קא קשיא לן לשלופינהו ואת מוקמת לה כר׳ יהודה הכי קאמינא אם אפשר לשלופינהו מוטב [ב] ואם לאו אוקמה כר׳ יהודה דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי ה]: ואלו הן הנשרפין: ו] אמר מר חמץ בפסח ישרף סתם לן תנא כר׳ יהודה ה) דאמר אין ביעור חמץ אלא שרפה: תרומה טמאה ז] והערלה כו׳: הא כיצד אוכלין בשרפה משקין בקבורה ח]: חטאת העוף כו׳: תניא א״ר יהודה ט] חטאת העוף הבאה על הספק יטילנה לאמה י] ומנתחה אבר אבר יא] וזורקן לאמה ומתגלגלת והולכת לנחל קדרון: כל הנקברין לא ישרפו כו׳ יב]: מ״ט ו משום ז דנקברין אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור יג] והתניא ח דם הנדה ט ובשר המת שנפרכו טהורין מאי לאו טהורין ומותרין לא טהורין ואסורין מתיב רב פנחס ז) י עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה שלה יצאו מידי מעילה מאי לאו יצאו מידי מעילה ומותרין לא יצאו מידי מעילה ואסורין [ג] ונשרפין דהקדש אפרן מותר והא תניא ח) כל הנשרפין י אפרם מותר כ חוץ מאפר אשירה ואפר דהקדש לעולם אסור ומיערב הוא דלא קעריב להו ותני להו משום דאשירה יש לה בטילה בעובד כוכבים הקדש אין לו בטילה עולמית קתני מיהא אפר הקדש לעולם אסור אמר רמי בר חמא ט) כגון דנפלה דליקה בעצי הקדש מאליה [ד] כיון יד] דלא ידיע מאן [ה] דלא הוי איניש דלמעול דליפוק אפרן לחולין רב שמעיה אמר כי תניא הא מתניתא [ו] בתרומת הדשן תניא דלעולם אסור י) דתניא ושמו בנחת ל ושמו כולו ושמו שלא יפזר טו]:

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה

אשם תלוי ישרף. אם שחטו וקודם זריקת דמו נודע לו שלא חטא והשתא הוו י) חולין שנשחטו בעזרה אבל אם לא נודע לו יאכל כשאר אשמות דאשם קרייה רחמנא בפרשת ויקרא [ה] לכפר על הספק ולהגין מן הייסורים עד שיוודע לו אם ודאי חטא ויביא חטאת כדאמרינן בכריתות בפ׳ בתרא (כו:): **חטאת העוף כו׳.** כגון אשה שהפילה טז] ספק ולד ספק אינו ולד כיון דחטאת יז][יולדת מן] העוף היא כדכתיב [ויקרא יב] ובן יונה או תור לחטאת מביאתה על הספק דהואיל ואינה יח] נקטרת לא איכפת לן אי זריק דם על הספק ואינה נאכלת דשמא לא ולד היה וחולין היא זו ונבלה היא ואין יט] חולין נאכלין במליקה ותשרף דהוי לה כשאר קדשים פסולין ובמסכת נזיר (דף כט.) ילפינן שפיר דחטאת העוף כ] באה על הספק: **יטילנה לאמה.** אמת המים עוברת בעזרה ויוצאה לנחל קדרון. ואיידי כא] כב]דעוף רך הוא מתמקמק ואינו עומד בקילוח המים: **כל הנשרפין לא יקברו.** כ) דלמא אתי איניש ואשכח להו ואכיל להו: **ונקברין לא ישרפו.** בגמ׳ מפרש טעמא: **גמ׳ מלא הסיט.** מלא הרחקת ל) גודל מאצבע מה שהוא יכול להרחיק: **צמר בכור.** אסור בהנאה דקדשים הוא: **ידלק.** גבי צמר נקט בגד וגבי שער נקט שק כי אורחא דמילתא: שער נזיר טהור ישרף דשרפה כתיבא ביה דכתיב ונתן על האש וגו׳ מ). שער נזיר טמא לא כתיב ביה שרפה: **כאן בשק.** הא דקתני ידלק היינו שארג שער נזיר ופטר חמור בשק דאי אמרת יקבר אתי איניש ומתהני בה הואיל ואינו כלה עד לאחר זמן ומתני׳ כג] בשער עצמו שלא נארג ואידי ואידי בטהור או טמא: **ור׳ אלעזר אומר כו׳.** ואידי ואידי בשק. ופטר חמור לקמן משני לה ומוקים לה כר׳ יהודה נ): **ליבטל ברובא.** דהא קתני שער נזיר כד] ופטר חמור בשק במשמע מעט ממנו בבגד גדול של היתר. כה] ואי קשיא הא דאמרי׳ במס׳ נדה (דף סא:) בגד שאבד בו כלאים ה״ז לא ימכרנו לעובד כוכבי׳ ואמאי אסור למוכרו וליבטל ההוא חוט ברובא כי היכי דאמרי׳ הכא הא לאו פירכא היא דבכלאים לא אמר ליבטל ברובא דעיקר איסור כלאים לא אסרה תורה אלא על ידי תערובת וכלאים מתרגמינן ס) עירובין ולא שייך בהו ביטול: **בציפורתא.** שעשה מן האיסור צורת צפור בשק דחשיב דמיפה ליה לכולי שק ולא מיבטל: **הא מני.** דהשתא ס״ד דהכי מתרץ הא מני דאזיל לחומרא ר׳ יהודה היא: **אמר ליה קשיא לן לשלופינהו.** דאפשר בתקנה ואת מוקמת כר׳ יהודה היכא דאיכא תקנתא מי אמר רבי יהודה אמר ליה הכי קאמינא כו] לה א״א לשלופינהו מוטב ודקא קשיא לך פטר חמור הא דקתני ישרף ומתני׳ יקבר לא תישני בנזיר כז](כאן בטמא כאן בטהור) אלא אוקמה כר׳ יהודה כולה ומיתוקמא שפיר: **מ״ט.** נקברין לא ישרפו משום דנקברים אפרן אסור ואתו כח]למישרייה: **דם הנדה ובשר המת.** אע״ג דקי״ל במס׳ נדה (דף נד:) מטמאין לחין ויבשין כט] היכא דנעשו אפר בעלמא טהורין אם אין שם מלא תרווד רקב ומותר בהנאה ובשר המת מן הנקברין הוא ושרי אפרו: **שנתמצה דמה.** שנעשית מצותה: **מוראה ונוצה שלה.** נקברין נינהו דאמרי׳ בפ״ק דיומא (דף כא.) מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה נבלעין במקומן: **ומותרין.** אפילו לכתחלה אם אפר ונטלן: **כל הנשרפין.** כגון חמץ ותרומה וערלה וכלאי הכרם אפרן מותר לכיבוס בגדים: **לעולם אסור ומיערב לא עריב כו׳.** האי מקשה מפרש ואזיל לברייתא דלא תיקשי ליה היא גופה כיון דאפר עצי אשרה ואפר הקדש שניהן אסורין אמאי פליג להו מהדדי ולא תני חוץ מעצי אשרה ואפר הקדש ולא ליתני לעולם אסור ומפרש משום דאינן שוין דאשירה יש לה ביטול ביד עובד כוכבים כדקיי״ל במס׳ ע״ז מנין לעובד כוכבים שפוסל אלוהו דכתיב [דברים ז] פסילי אלהיהם ל] וכתיב [שם] ולקחת לך בפ׳ ר׳ ישמעאל (ע״ז נב.) בגמ׳ עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסור כו׳: ה״ג **לא הוה איניש דלמעול.** דאי הדליקה אדם מעל המסיק ונפק אפר לחולין והנך דטעונין שרפה בלא שום מעילה יצא אפרן לחולין דקלישא קדושתייהו הואיל ונפסלו והא דקתני אפר הקדש אסור היכא דליכא מעילה ולא הוה איניש דלמעול ובעלי הקדש קאמר: **כי תניא הא.** דאפר הקדש אסור במלא קומץ של הדשן קאמר שהכהן תורם בכל יום שחרית ונותנו אצל המזבח כדאמר בפ״ב דיומא (דף כד.) נאמר כאן והרים [ויקרא ו] ונאמר להלן והרים [שם] מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו: **ושמו אצל המזבח ושמו כולו.** וכיון דטעון גניזה אסור בהנאה:

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה

אם אפשר למישלפינהו מוטב. לא] לב](כלל לא קאי כלל אקושיא דליבטלינהו ברובא אלא אקושיא קמייתא דהתם קתני ידלק ובמתני׳ יקבר והלשון לג]לאו דוקא: לד]**ונשרפין** לה]מותרין. לו](הקדש קשיא) וניחא אי גרסי׳ נשרפין אפרן מותר וכן גרסי׳ במקצת ספרים לז] מיהו יש ליישב דלאלימותא נקטוה אפר הקדש הכא לח] דמתני׳ דנשחטין חוץ לזמנן דאפרן מותר ומשום דבסמוך מותיב מינייהו דקאמר ונשרפין דהקדש לט] דאפרן מותר והתנא נסיב ליה הכא:

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה

מסורת הש״ס

א) [פסחים כח.], ב) [עיין נזיר דף כט ע״א. ש״מ], ג) ערלה פ״ג מ״ג, ד) [בנזיר מה: כתבו תוס׳ דל״ע מנ״ל דשער נזיר טמא נקבר ע״ש ד״ה רבי מאיר], ה) פסחים כח., ו) [עי׳ תוס׳ לעיל לג: ד״ה הנשרפין], ז) תוספתא דמעילה פ״א ה״ג, ח) פסחים כו:, ט) [עי׳ תוס׳ מנחות דף נב ע״א ד״ה ואין מועלין. ש״מ], י) שם כו. כז:, כ) עיין רש״ק שכתב דרש״י לא דק דהא רבנן ס״ל בריתא דמתני׳ דחולין שנשחטו בעזרה בעי קבורה ע״ש ובכריתות כג: פירש הטעם דהוי כזבח פסול, ל) ובשבת קו. פרש״י דמלא סיט כפול הוי מלא הרחקת גודל מאצבע אבל מלא סיט פשוט הוי הרחקת אמה מאצבע ע״ש ועיין בברטנורה בשבת וע׳ בתו׳ מנחות לה ע״ב ד״ה על אצבע לרדה ותראה פירושים שונים (יעב״ץ), מ) [במדבר ו], נ) [ע׳ רש״י להלן ד״ה אמר ליה וכו׳ והסוגיה תמוה מאוד לפירושו וע׳ בכרתי ופלתי ס׳ פ״ז סק״ד ד״ה והנה. (ר״ב רנשבורג)], ס) [ויקרא יט],

גליון הש״ס

רש״י ד״ה כל הנשרפין וכו׳ דלמא אתי איניש. קשה לי למאי צריך טעמא לזה כיון דמצותו בשרפה פשיטא דלא יקבר לבטל מצותו:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ ליבטל שק ל״ג: [ב] שם ואם לאו. הלשון דחוק ואפשר למגרס ואמינא לך והיה כתוב בר״ת וא״ל: [ג] שם ונשרפין דהקדש כו׳. פי׳ וכיון דאיכא נשרפין דאפרן אסור לא אתי למשריי׳ ויהא רשאי לשרוף הנקברין ויאמרו דאפרן דהללו אסור כן הוצרך לפרש קושית הגמ׳ דאל״כ היכן קתני דנשרפין דהקדש אפרן מותר ואפשר לומר ג״כ משום דקתני כל הנקברין לא ישרפו משמע כל הני דחשיב במתני׳ אף קדשים שהפילו כו׳ ואם איתא דנשרפין דהקדש אפרן אסור לא אתי למשריי׳: [ד] שם כיון דלא ידיע מאן. ל״ג כ״ז: [ה] שם דלא הוי כו׳. לא שייך הכא אלא בפ׳ כ״ש שבא לתרץ כיון דלא מיירי בפסולי המוקדשין אלא בעלי הקדש נפקו לחולין במעילת המדליק לכך קאמר שנפלה מאליה: [ו] שם בתרומת הדשן. גירס״י במלא קומץ של תרומת הדשן תניא כו׳ ואפשר דלהכי נקט כאן השיעור דקומץ דיותר מכאן מותר דושמו כולו היינו שיעור הקומץ:

עין משפט נר מצוה

א [מיי׳ פי״ט מהל׳ פסוה״מ הל׳ י]:
לד ב מיי׳ שם ופ״א מהל׳ מחוסרי כפרה ה״ו:
לה ג מיי׳ פי״ט מהל׳ פסה״מ הלכה יד:
לו ד מיי׳ פ״ג מהלכות בכורות הלכה יג:
לז ה מיי׳ פי״ט מהל׳ פסה״מ הלכה יב:
לח ו מיי׳ שם הלכה יג:
לט ז מיי׳ פ״ה מהלכות איסורי ביאה הלכה יד טוש״ע י״ד סי׳ קפה סעיף ד:
מ ח מיי׳ פ״ג מהלכות טומאת מת הלכה י:
מא ט מיי׳ פ״ב מהל׳ מעילה הלכה ו:
מב י מיי׳ פי״ט מהל׳ פסה״מ הלכה יג:
כ [מיי׳ פ״ז מהל׳ ע״ז הל״י]:
מג ל מיי׳ פ״ב מהל׳ תמידין ומוספין הל׳ טו:

מוסף רש״י

חטאת העוף הבאה על הספק. כגון הפילה ספק ולד ספק אינו ולד, אינה אוכלת בקדשים שמא ולד הוא עד שתביא כפרתה, העולה באה על תנאי, אם ילדתי הרי היא לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה, וחטאת העוף מביאתו על הספק ואין כאן משום חולין בעזרה, דמקראי נפיק במסכת נזיר בפרק מי שאמר (כט.) ואסורה באכילה שמא חולין היא ומליקתה שויה נבילה, ופליגי בה ר׳ יהודה ורבנן (פסחים כח.). **ואפר דהקדש לעולם אסור.** להכי נקט גבי הקדש לעולם וגבי אשירה לא נקט לעולם, משום דאשירה יש לה היתר אם שורפה עו״ג ובטלה, אבל הקדש אין בו ביטול והכי מפורש בשלהי תמורה (שם כז:).

הדרן עלך מסכת תמורה

שינויי נוסחאות

א] תיבות שער הנזיר יקבר נמחק (ש״מ) **ב]** בכור בבגד. ס״א בתוך הבגד ידלק הבגד. ע׳ תוס׳ בכורות (דף לג ע״ב ד״ה פסק) (ש״מ) **ג]** נמי. ר׳ יוסי בר׳ חנינא אמר כאן. ס״א בפלוגתא דר׳ יוסי בר חנינא אמר כאן (ש״מ) **ד]** ליבטל ברובא דהא קתני שער נזיר ופטר חמור בשק אמר ר״פ כל״ל (ח״נ) **ה]** רשאי. נ״א אימר דאמר רבי יהודה בפני עצמו על ידי תערובות מי אמר תני אם לא רצה לחלוץ רשאי, כן נמצא בס״י והיא גרסת הרגמ״ה ז״ל (ש״מ) **ו]** תיבות אמר מר נמחק (ש״מ) **ז]** תרומה טמאה הערלה וכלאי הכרם את שדרכו כו׳ הא כילד. ובקצת ס״י כתוב רק את שדרכו לישרף כו׳ הא כילד כו׳ וגירסא זאת היא עיקר וכן פי׳ רש״י במתני׳ את שדרכו כו׳ אערלה וכלאי הכרם קאי, ולא רצה רש״י [לפרש] דקאי נמי על תרומה טמאה דשמן טמא ראוי להדלקה ויין טמא לזילוף אך יש ליישב בשאר משקין ודוחק (ש״מ) **ח]** בקבורה ומדליקין בפת ובשמן של תרומה וניחוש דלמא אתי לידי תקלה אמר רבא פת דזריק לה לבין העצים שמן דשדי ליה בכלי מאוס (פסחים לג:). אשם תלוי כו׳ ת״ר אשם תלוי וחטאת העוף הבאה על הספק וחולין שנשחטו בעזרה ר׳ יהודה אומר יקבר ר׳ שמעון אומר ישרפו (ש״מ) **ט]** יהודה כיצד חטאת (ש״מ) **י]** לאמה מנתחה אבר אבר וזורקה לאמה (ש״מ) **יא]** וזורקן לאמה. נ״א ומשליכה לפי אמה (ש״מ) **יב]** כו׳. נ״א תניא אמרו לו אין מותר לשנות תדע שהרי נשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור, ורמינהו דם כו׳. כך מצאתי והיא גרסת התו׳ (ש״מ) **יג]** והתניא נמחק ונ״ל ורימנהו (ש״מ) **יד]** תיבות דלא ידיע מאן נמחק (ש״מ) **טו]** ושמו שלא יפזר. נ״א כי תניא ההיא באפר הטעון גניזה כדתניא ושמו שלא בנחת ושמו וכו׳, כן כתוב בס״י והיא גרסת הרגמ״ה ז״ל (ש״מ) **טז]** שהפילה ואינה יודעת אם הפילה מין חיוב אם מין פטור בפרק המפלת מפרש איזו מין חיוב איזו מין פטור וכיון דחטאת יולדת עוף היא כדכתיב כו׳ (ש״מ) **יז]** (צ״ק) **יח]** ואינה נאכלת לא (ש״מ) **יט]** דאין (צ״ק) **כ]** באה על הספק ואינה נאכלת כצ״ל (ח״נ) **כא]** ואיידי דעוף רך (צ״ק) **כב]** דעוף רך הוא מתמקמק ויוצא בקילוח. (ש״מ) **כג]** ומתני׳ דקתני יקבר בשער (ש״מ) **כד]** ופטר חמור שארג בשק דמשמע מעט נ״א שארג בשק כמלא הסיט ליבטיל האי מיעוט של איסור בבגד גדול של היתר (ש״מ) **כה]** מתיבת ואי קשיא עד סוף הדבור נרשם בחצי לבנה (ש״מ) **כו]** קאמינא לך אם אפשר לשלופינהו מוטב ואם לאו דקא קשיא (ש״מ) **כז]** כאן בשק [illegible]

רבינו גרשום

אשם תלוי שאירע בו פיסול ישרף. כדין שאר קדשים דהא נאכל הוא לכהנים כאשם ודאי: **ר׳ יהודה אומר יקבר.** משום דתני לה בברייתא בגמ׳ בהדי חולין שנשחטו בעזרה וכבר אמרי׳ במתני׳ לעיל דחולין שנשחטו בעזרה יקברו: **חטאת העוף הבא על הספק.** כגון יולדת ספק זכר או נקבה או ספק הפילה נפל ספק הפילה רוח או ספק זבה מביאה קרבן ואינו נאכל: **ר׳ יהודה אומר תשרף.** (כגון) [כיון] דחייבת להביא דינו כשאר קדשים פסולין דנשרפין: [תניא] **ר׳ יהודה אומר יטילנה לאמה של מים.** היורד לנחל קדרון וזו היא קבורתו וקסבר כיון דאינו נאכל לא ישרף אלא יקבר כשאר נקברין שאין איסור [אלא] באכילה: **ת״ר אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק.** כיון דתני להו בהדי חולין שנשחטו בעזרה קא סבר ר׳ יהודה יקברו ובאשם שאירע בו פיסול קתני דאי לא אירע בו פסול נאכל הוא. כדתניא במס׳ כריתות (ע׳ נזיר כ״ט:) ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר אשם תלוי נאכל חטאת העוף הבא על הספק אינה נאכלת מ״ט אשם תלוי אין בו אלא ספק אחת ספק קדש הוא א) דספק אכל חלב ספק חולין הוא דספק שומן הוא ואין בו אלא ספק חולין שנשחטו בעזרה מש״ה נאכלין. ועוד משום דאמרינן (כריתות כה.) מתנדב אדם ומביא אשם תלוי בכל יום שאם לא בא על חטא זה בא על חטא אחר: **אבל חטאת העוף.** יש בו ב׳ ספיקות של איסור ספק הוא חולין בעזרה וספק איסור נבילה משום דנמלקה ואי חולין היא אי אית בה איסור נבילה מש״ה אינו נאכל: **ונקברין.** אותן שדינן ליקבר אם שרפן אפרן אסור הלכך אסור לשנות שאם היה שורפן היו נהנין מאפרן כדקי״ל דנשרפין אפרן מותר: **דם הנדה ובשר המת.** שדרכן ליקבר אם לא נקברו וכבר הופרכו מעצמן ונעשו אפר טהורין [illegible]

א) נ״ל ספק קודש הוא ספק חולין דספק חלב אבל ספק שומן הוא ואין בו וכו׳.